

August 24.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie budowy domu gospodarskiego przy szpitalu św. Łazarza w Krakowie.

Wysoki Sejmie!

Plany budowy nowego szpitala św. Łazarza w Krakowie, zatwierdzone uchwałą Wys. Sejmu z dnia 25. kwietnia 1876 r. obejmowały pawilony na pomieszczenie chorych, tudzież pawilon administracyjny. Przekonano się jednak rychło w ciągu budowy, że te pawilony nie wystarczają, że brak budynku gospodarskiego, który w dawnym znacznie mniejszym starym szpitalu św. Łazarza dotkliwie czuć się dawał, w szpitalu teraźniejszym więcej niżeli zdwojonym przez przybudowanie nowych pawilonów, będzie przeszkodą, która wszelką gospodarzę szpitala stanowczo uczyni niemożliwą.

Dość powiedzieć, że dawna kuchnia w starym szpitalu św. Łazarza z największym trudem dostarczała wikt dla 225 chorych; że dawna pralnia na Blichu zaledwie mogła wystarczyć na potrzebę tych chorych. Po przeniesieniu szpitala św. Ducha do nowych pawilonów zwiększył się stan chorych odrazu o 150 łóżek, oprócz nieuniknionego przyrostu w skutek rozszerzenia szpitali. Dla tych wszystkich ani kuchnia, ani pralnia starego szpitala żadną miarą wystarczyć nie mogły. Nadto z przeniesieniem oddziału syfilitycznych do nowych pawilonów, urosła niezbędna potrzeba łazienek, których w starym szpitalu św. Łazarza prawie nie było, gdyż były takie tylko, jakich w celu leczenia używać niepodobna. Nareszcie przybyła kwestya zaopatrzenia wodą nowych pawilonów. Rozrzucone na znacznej przestrzeni pawilony te wymagałyby urządzenia kilku nowych studzien, a koszt pompowania wody i roznoszenia byłby urosł w bardzo wysoką kwotę.

Okoliczności te przekonały Wydział krajowy, że szpital św. Łazarza bez nowej kuchni, pralni i łazienek, tudzież bez należytego urządzenia wodociągów obejść się nie może.

Starając się zawsze, nawet przy wypadkach niezbędnych, oszczędzać ile możności fundusze szpitalne, wziął Wydział krajowy w r. 1877 pod rozwagę, czyli wyżej wyrażonym potrzebom nowego szpitala św. Łazarza nie możnaby zadość uczynić przez tymczasowe poniekąd urządzenia, mianowicie przez umieszczenie kuchni w innem skrzydle gmachu starego i rozszerzenie jej, tożsamo przez przebudowanie starej pralni i przez przybudowanie łazienek. Zanim jeszcze te projekta przedłożone zostały Wys. Sejmowi, komisya lustracyjna w sprawozdaniu do Wys. Sejmu oświadczyła się przeciw temu

projektowi, wyrażając życzenie, ażeby Wydział krajowy przystąpił do stałego a nie prowizorycznego ukończenia dzieła. Brak czasu nie dozwolił Wydziałowi krajowemu już w roku ubiegłym, w myśl tej skazówki przedstawić odpowiedniego wniosku; uważał to jednak Wydział krajowy za swój obowiązek, przy załatwianiu sprawy skazówkę komisji lustracyjnej poddać dojrzałej rozważce.

Jakoż przyznać trzeba, że trwałe urządzenie potrzeb gospodarskich nowego szpitala z wielu powodów w przeniesieć należało nad tymczasowe. Oczywiście wydatek jest większy, lecz opłaca się sownie nie tylko wygodą, ułatwieniem gospodarki, uporządkowaniem wewnętrznych stosunków szpitala, lecz nawet znacznym zaoszczędzeniem kosztów. Kuchnia, pralnia, piekarnia, łazienki i maszyna parowa złączone w jednym budynku, wymagają bez porównania mniej obsługi i dozoru, niżeli pozostawione każde oddzielnie, rozrzucone po różnych kątach rozległego obejścia szpitalnego. Jeszcze większą oszczędność przedstawia urządzenie maszyny parowej w zakładzie tak dużym i rozległym jak dzisiejszy szpital krakowski. Najpierw dostarcza ona wody do wszystkich pawilonów, powtórnie obsługuje kuchnię, pralnię, piekarnię i łazienki. Otóż najpobieżniejsza nawet znajomość rzeczy łatwo zrozumieć pozwala, jak wielką oszczędność sprowadza użycie w tylu kierunkach jednej maszyny, zamiast rąk ludzkich. Są to wreszcie rzeczy dziś już całkiem dostatecznie wypróbowane i doświadczone, i żadnej nie ulega wątpliwości, że najbliższe lata wykażą z tego powodu znaczne przy administracji szpitalnej oszczędności.

Świadczą wreszcie akta Wydziału krajowego, że gdzie tylko oszczędność jaka była możliwą, korzystać z niej nie zaniechano. W tym celu badano rzecz kilkakrotnie, wypytywano starannie o zdania fachowe, i kilkakrotnie przerabiano plany.

Ostatecznie zatwierdził Wydział krajowy plany i kosztorys na budowę domu gospodarskiego obejmującego kuchnię, pralnię, piekarnię, łazienki i maszynę parową, za kwotę ogólną z urządzeniem wewnętrznym i chodnikiem do starego gmachu szpitalnego . . . . . 83.922 zł. 67 ct.

Kopie planów i kosztorysów przedkładamy Wys. Sejmowi.

Plany i kosztorysy zatwierdził Wydział krajowy uchwałą z 29. czerwca b. r.; — licytacya przeprowadzona została na dniu 13. lipca b. r., poczem przystąpiono bezzwłocznie do wykonania robót.

Budowę rozpoczął przeto Wydział krajowy na swą odpowiedzialność z następujących powodów w:

Nowe pawilony są już ukończone i urządzone; chorzy ze szpitala św. Ducha w październiku r. b. zostaną przeniesieni. Gdyby jednak do tego czasu dom gospodarski nie stanął, przeniesienie byłoby wprost niemożliwe, z powodu, że nie byłoby sposobu opierać i wykarmić. Nowe pawilony przez rok cały musiałyby stać pustką; fundusz szpitalny musiałby ponosić koszt całkiem nadaremny ich utrzymania, nadzoru i opału, a nadto musiałby opłacać nadaremnie jednoroczny czynsz za lokalność i szpitala św. Ducha w kwocie 6000 zł. w. a.

Wydział krajowy sądził, że narażając fundusz szpitalny na tyle wydatków daremnych, większą ściągnałby na siebie odpowiedzialność, niżeli biorąc się bez uprzedniego zatwierdzenia Wys. Sejmu do załatwienia sprawy w sposób jedynie praktyczny, celowi zupełnie odpowiedny i niewątpliwie oszczędny.

Winniśmy chyba usprawiedliwić, dla czego tak późno, gdyż dopiero w lipcu przystąpiliśmy do wykonania robót.

Powodem była ciągła niepewność, kiedy Wys. Sejm zostanie zwołany. W ciągu zimy pono wiała się kilkakrotnie nadzieja, że to zwołanie nastąpi z wiosną, w takim razie mógł Wydział krajowy przedłożyć Wys. Sejmowi plany do zatwierdzenia i rozpocząć budowę za poprzedniemi upoważnieniami. Kiedy jednak niepewność zwołania przeciągnęła się zbyt długo, kiedy zaczął już wpływać czas sposobny do budowy, Wydział krajowy nie mógł żadną miarą zwlekać dłużej swego postanowienia. Prowadzona obecnie z energią budowa o tyle przynajmniej do końca jesieni zostanie

wykończoną, że kuchnia, łazienki i wodociągi mogą być częściowo do użytku oddane, a chorzy ze szpitala św. Ducha do nowych pawilonów będą mogli być przeniesieni.

Przedtem jeszcze uchwalił Wydział krajowy wybudowanie lodowni za kwotę 1450 zł. 18 ct. w. a, bez której tak duży zakład obejść się nie może. Poleciliśmy również przerobienie trupiarni znajdującej się w stanie nadzwyczaj zniszczonym, kosztem 200 zł. A ponieważ po przeniesieniu chorych do nowych pawilonów, stary gmach szpitala św. Łazarza służyć będzie na pomieszczenie oddziałów syfilitycznych, skórnych i położnic, wreszcie na pomieszczenie sióstr Miłosierdzia, co wszystko odpowiedniej adaptacji starego gmachu wymaga, wyznaczaliśmy na ten cel kwotę 4.000 zł. w. a.

Do tych wydatków przybył jeszcze jeden tak samo jak poprzednie niezbędny i nieunikniony, mianowicie wydatek na kanalizację. Szpital św. Łazarza kanalizacyi nie ma wcale, wychodki urządzone są systemem zbiornikowym. Po wybudowaniu nowych pawilonów utrzymanie tego systemu kosztowałoby zapewne znacznie drożej, jak przeprowadzenie kanalizacyi.

To jednak trafiało na trudność, iż miasto Kraków przeprowadza obecnie systematyczną kanalizację w całym mieście, że zastosowanie ogólnego systemu do przedmieścia „Wesołej“ nie prędko jeszcze nastąpi, że przeto trudno bardzo zastosować teraz kanalizację szpitala tak, aby później miasto nowych wymagań nie stawiało. Z tych powodów polecił Wydział krajowy przedłożyć wypracowane na kanalizację szpitalną plany Magistratowi i uzyskać od niego pisemne zapewnienie, że w przyszłości przy regulowaniu kanalizacyi miejskiej, Magistrat żadnych zmian w kanalizacyi szpitalnej domagać się i na żadne koszty fundusze szpitalne narażać nie będzie.

Mimo przynaglań ze strony Wydziału krajowego, sprawa ta do chwili ułożenia niniejszego sprawozdania nie została załatwioną. Jeżeli Magistrat krakowski nie da żadanego zapewnienia, zaprowadzimy w nowych pawilonach system beczkowy; jeżeli zgodzi się na nasze żądanie, przystąpimy do budowy kanału, na co kosztorys w kwocie 10.122 zł. w. a. już wypracowany i przez Wydział krajowy jest zatwierdzony.

Przystępujemy teraz do bardzo ważnej kwestyi, mianowicie do funduszów.

Uchwałą z r. 1871 zezwolił Wysoki Sejm na użycie w celach budowy z funduszów szpitali krakowskich sumy . . . . . 300.000 zł. ct.

Suma ta zwiększyła się po koniec 1877 r.:

1. Resztą z udzielonej zaliczki 45.000 zł.	15.244	„	38	„
2. Taxy na muzyki z rozrachowaniem na skutek polecenia Wys. Sejmu z $\frac{17}{8}$ 1877	4 360	„	41 $\frac{1}{2}$	„
Razem	319.604	„	79 $\frac{1}{2}$	„

Z tej sumy wydano po koniec r. 1877:

1. na właściwą budowę	248 839	„	99	„
2. na koszta administracyi	20.614	„	10	„
3. na zakupno gruntu	24.006	„	25	„
Razem	293.460	zł.	34	ct.
pozostało więc na rok 1878	26.144	„	45 $\frac{1}{2}$	„

Wyszczególniony jednak pod 3) wydatek nie może być uważanym jako koszt budowy. Zakupno gruntu jest tylko zamianą kapitałów szpitalnych na posiadłość nieruchomą, a wydatek ten, poniesiony z funduszu budowy, należy słusznie zwrócić temu funduszowi z majątku zarodowego szpitali.

W ten sposób pozostało rzeczywiście z przyzwolonych już przez Wysoki Sejm funduszów na budowę na r. 1878 . . . . . 50.150 „ 70 $\frac{1}{2}$ „

W roku 1878 na dokończenie pawilonów, tudzież na roboty nieuniknione, wydać jeszcze potrzeba, a po największej części już nawet wydano

1.	na wyprawę zewnętrzną	14.141	zł.
2.	na malowanie i bielnie	1.000	"
3.	na urządzenie wychodków	3.122	"
4.	na lodownię	1.500	"
5.	na budowę kanału lub urządzenie innego systemu	10.122	"
6.	na administrację	1.000	"
	Razem	<u>30.885</u>	"

Z czego wypływa, że z funduszków przeznaczonych przez Wysoki Sejm na budowę nowych pawilonów pozostanie reszta w kwocie 19.265 zł. 70¹/₂ ct. w. a. przyczem zauważać należy, iż 2 pozycye, mianowicie:

a)	budowa lodowni	1.500	zł.
b)	budowa kanału	10.122	"
	razem	<u>11.622</u>	"

są właściwie robotami nadkosztorysowemi, nie znajdują się w planach budowy pawilonów, przez Wysoki Sejm zatwierdzonych.

Inne roboty nadkosztorysowe, o których wyżej zdaliśmy szczegółowo sprawę, są:

1.	Budowa domu gospodarskiego	83.922	" 67 ct.
2.	Przebudowanie trupiarni	200	" "
3.	Adaptacja starego gmachu św Łazarza	4.000	" "
4.	Koszta administracji	5.000	" "
	Razem	<u>93.122</u>	" 67 "

Od czego potrąciwszy wykazaną poprzednio oszczędność przy budowie nowych pawilonów . . . . . 19.265 " 70¹/₂ " potrzeba pokryć sumę . . . . . 73.856 " 96¹/₂ "

Wydział krajowy wnosi, ażeby Wys. Sejm zezwolił na użycie kwoty tej z funduszków szpitali krakowskich w ten sam sposób, w jaki w r. 1871 zezwolił na użycie kwoty 300.000 zł. w. a.

Po odtrąceniu z tych funduszków sumy 300.000 zł. w. a. pozostało w majątkach szpitali krakowskich:

A) Kapitały fundacyjne, na cele specjalne, które na budowę użyte być nie mogą.

Szpital św. Łazarza	5.654	zł. 68 ct.
" " Ducha	2.468	" 01 "
Razem	<u>8.122</u>	" 69 "

B) Kapitały ściągnięte w efektach i gotówce :

Szpital św. Łazarza	48.388	" 11 "
Szpital św. Ducha	7.551	" 01 "
Razem	<u>55.939</u>	" 12 "

C) Kapitały hipotekowane na dobrach i realnościach :

Szpital św. Łazarza	58.303	" 55 "
Szpital św. Ducha	4.346	" 16 "
Razem	<u>62.649</u>	" 71 "

D) Wartość dóbr szpitala św. Łazarza . . . . . 183.090 zł. — ct. w. a.

W ogóle przeto wynoszą majątki szpitali krakowskich po użyciu sumy 300.000 zł. na budowę pawilonów	309.801	"	52	"	"
Z których tylko suma	8.122	"	69	"	"
przeznaczona na cele specjalne na budowę użytą być nie może.					
Na pokrycie potrzebnej kwoty	73.856	"	96 ¹ / ₂	"	"
użyte będą przedewszystkiem kapitały już ściągnięte i gotówka, wyszczególniona pod B. w sumie	55939	"	12	"	"
Brakująca reszta w kwocie	17.917	"	84 ¹ / ₂	"	"

znajdzie pokrycie z kapitałów pod C. wyszczególnionych, których ściągnięcie jest w pertrakcyi, i z których w. r. b. już przeszło 20.000 zł. zostaje spłaconych.

Po ukończeniu budowy wszystkich potrzebnych gmachów, pozostanie szpitalom krakowskim w majątkach wartość minimalna . . . . . 235 944 zł 55¹/₂ ct. w. a. przyczem zwrócić należy uwagę, że oszacowanie pozycyi pod D.) jest bardzo niskie, i że w razie gdyby przyszło do sprzedaży tych majątków, tak jak przy Rącznej bez porównania wyższą kwotę osiągnąćby można.

Wydział krajowy wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy niniejsze sprawozdanie przyjąć do wiadomości i zatwierdzić zarządzenia Wydziału krajowego.

We Lwowie dnia 30. Lipca 1878.

Marszałek krajowy:

Ludwik hr. Wodzicki w. r.

Członek Wydziału krajowego.:

Dr. Franciszek Hozard w. r.

Z drukarni A. Waydowicz (pt. Poremby) Lwów, Rynek 1. 9.